

Socialdemokratiets program 1953
Vejen til fremskridt
EN HENVENDELSE TIL DET DANSKE FOLK

Vedttaget enstemmigt af Socialdemokratiets kongres 21..24. juni 1953

I. Den demokratiske socialisme

Det danske Socialdemokrati bekender sig til den demokratiske socialisme. Midtpunktet for al socialdemokratisk politik er mennesket. Hele befolkningens velfærd er grundlaget for samfundets virksomhed og fremskridt. Målet er at sikre frihed og lighed, økonomisk og social tryghed for alle medborgere.

Grundloven sikrer de politiske og åndelige frihedsrettigheder. Men for at alle borgere kan få fuld nytte af friheden, må de økonomiske og sociale problemer løses. Fattigdom og savn, arbejdsløshed og vilkårlig økonomisk magtudøvelse betyder en begrænsning i den virkelige frihed.

Frihed og social tryghed må gå hånd i hånd. Retten til arbejde og indkomst må sikres. En ligeligere indkomst- og formuefordeling må tilstræbes, og lige adgang til uddannelse og kulturgoder skabes.

Høj og voksende beskæftigelse er det første krav, der må opfyldes for at økonomiske fremskridt og social tryghed kan skabes. Enhver må have mulighed for ved eget arbejde at tjene en rimelig løn. Gennem stigende produktion skabes basis for en voksende levestandard. Produktionen må tillige være effektiv og konkurrencedygtig. Gennem et samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter må en stadig højere produktivitet skabes. For at dette kan lykkes, er det en forudsætning, at arbejderens, tjenestemandens og funktionærens trivsel på arbejdspladsen sikres, og at samarbejdsudvalgene udvikles videre.

Den demokratiske socialisme bygger på sammenhold og solidaritet og kræver samtidig, at hver enkelt på sin plads gør sin pligt efter evne. Socialpolitikken bør ikke blot være en vej til hjælp, hvor trang er indtrådt, men skal først og fremmest forebygge, at nød, ulykke og sygdom opstår.

Den demokratiske socialisme er en kæde af høje humanistiske mål, der skal gennemføres på det parlamentariske demokratis grund. Veje og midler må afhænge af skiftende økonomiske og politiske forhold. Såvel regulerende metoder som fri konkurrence kan anvendes, alt efter hvad valuta- og beskæftigelsessituationen gør muligt og tilrådeligt. Samfundet er tjent med et samspil af privat erhverv, Kooperation, andelsbevægelse, kommunal og statslig drift.

Ejendomsret til produktionsmidler skal være et tillidshverv, ikke et privilegium. Kapitalistisk planløshed og spild i produktion og omsætning må forhindres. Monopoler, truste og karteller må enten afløses af fri konkurrence eller underkastes samfundsmæssig kontrol, så hverken forbrugernes, arbejdernes, andre erhvervsdrivendes eller samfundets interesser skades. Spekulation i boligforsyningen må afskaffes. Den risiko, den moderne samfundsudvikling rummer for en overhåndtagende bureaukratisering, må bekæmpes.

Socialdemokratiets mål er et samfund, der sikrer økonomisk og social tryghed under voksende produktion, tekniske fremskridt og stigende levestandard. Der skal være ret for alle og uret for ingen. Gennem en antikapitalistisk politik skal klasseforskelle fortsat brydes ned, økonomisk såvel som kulturelt.

II. De nærmeste politiske opgaver

1. Produktion og beskæftigelse

Betingelsen for al fremgang er, at samfundets kræfter forenes om en voksende produktion, i hvis goder hele befolkningen får andel. Intet samfund kan vinde økonomisk sundhed ved en politik, der medfører produktionssænkning og arbejdsløshed. For Danmark er voksende produktion og beskæftigelse i industri og håndværk af særlig vigtighed, fordi befolkningen er i

så stærk vækst, at der i løbet af 5-6 år vil være en tilgang af unge til arbejdsmarkedet, som er 50 pct. større end nu. Samtidig har udviklingen medført, at tusinder af arbejdere hvert år forlader landbruget.

For at sikre vækst i produktion og beskæftigelse må lav rente og smidig kreditpolitik tilstræbes. Den afgørende indflydelse på landets rente- og kreditpolitik må ligge hos regering og rigsdag. Billige lån til særlig samfundsvigtige erhvervsområder og til fremme af produktion og eksport må fortsat ydes. De resultater, der er opnået ved Marshall-lånene til industri, håndværk, handel, fiskeri og det mindre landbrug, opfordrer til at fortsætte ad denne vej. Dansk eksport må udvikles i retning af større alsidighed og nye markeder må opdyrkes. Der må gives fiskerierhvervet bedre udviklingsmuligheder. Sæsonarbejdsløshed skal bekæmpes. Områder med permanent ledighed især blandt ufaglærte må gøres til genstand for undersøgelse og ondet afbødes ved fælles indsats gennem privat, kommunalt og statsligt initiativ. Stillet overfor den mulighed, at en international krise på ny kaster arbejdsløshed ud over landene, skal planer forberedes, som holdes i beredskab over for krisearbejdsløshed. Disse planer må stadig føres å jour og må tilrettelægges i samarbejde med kommuner og private erhverv samt med de faglige organisationer.

Til sikring af funktionærernes og arbejdernes positive deltagelse i bestræbelserne og for højere produktion peger Socialdemokratiet på nødvendigheden af at fortsætte og udvide samarbejdet mellem alle arbejdsmarkedets parter. Interessen i højere produktion skal styrkes ved, at de enkelte medarbejdere får stigende indsigt i og indflydelse på produktionens tilrettelægning. Danmark er interesseret i den størst mulige internationale vareudveksling på betingelse af gensidighed og lighed i vilkårene. I handelspolitikken må der tages hensyn til produktionens og beskæftigelsens tarv.

2. Landbruget

De gældende jordlove har ikke givet mulighed for en rimelig jordfordeling. Socialdemokratiet kræver, at der for at fremskaffe jord til nye brugs oprettelse og tillægsjord til "indeklemte" husmænd sker en udvidelse af statens forkøbsret til landejendomme. For yderligere at fremskaffe velbeliggende tillægsjord skal ekspropriation mod fuldstændig erstatning om fornødent tages i anvendelse.

Den høje rente har vanskeliggjort de unge landmænds kår. Problemerne omkring den private finansiering er genstand for et kommissionsarbejde, men en lempeligere kreditpolitik er den første forudsætning for, at der kan findes nye veje. For husmandsbrugenes vedkommende bør renten af de ydede lån være konjunkturbestemt; dog således, at der i de første år ikke kan kræves en højere rente end 4 pct.

Landbrugets arbejdere må sikres tilsvarende løn- og arbejdsforhold som arbejdere i andre erhverv, ligesom der må drages omsorg for beskæftigelsesmuligheder også uden for højsæsonen. Der må stilles flere midler til rådighed til opførelse af arbejderboliger på landet, og de bestående boliger må udbedres. De gældende regler om brug af tjenestehuse må ændres, så bolig- og arbejdsforhold adskilles. Medhjælperloven bør revideres.

For landbrugserhvervet som helhed bør lån stilles til rådighed til fortsat nedbringelse af importen af foderstoffer og til fremme af en mere alsidig landbrugseksport. Lånene må tage sigte på at støtte modernisering af avlsbygningerne, centralisering af mejeridriften, produktion af industrielt forarbejdede landbrugsvarer og øget ensilering.

3. Byggeri og bolig

Det er en vigtig opgave for samfundet at bidrage til at skaffe befolkningen gode og velindrettede boliger til en rimelig pris.

Boligmangelen må afskaffes, og de gamle, usunde boliger i by og på land udryddes. Antallet af færdiggjorte lejligheder pr. år må derfor forøges, bl. a. ved en fast byggerytme med planmæssig anvendelse af arbejdskraft og materialer. Boligstøttelovgivningen må ikke afvikles, men den må bidrage til billiggørelse og effektivisering af boligbyggeriet. Omkostningerne må holdes nede på det nødvendige gennem rationalisering, ophævelse af prisaftaler og monopoler for byggematerialer og forhindring af uberettigede avancer og fortjenester. Finansieringen må billiggøres.

Huslejen i det nye byggeri må dels ad disse veje og dels ved særlig statsstøtte nedbringes til

niveauet i 1950. Der må tages særligt hensyn til at skaffe forsvarlige boliger til familier med børn, til invalider og gamle medborgere.

De enkelte kommuners udgifter til nedsættelse af boligafgiften eller lejen må overtages af staten, hvis udgifterne til disse formål overstiger et vist beløb pr. indbygger. De kommuner, især forstadskommuner, der kæmper med en svær økonomisk byrde ved, at hovedparten af boligbyggeriet foregår i deres områder, må sikres en særlig finansieringsstøtte.

4. Trustere og monopoler

En ny trust- og monopollov må gennemføres. Karteller, trustere, syndikater og prisaftaler gennemsyrrer i voksende grad det danske erhvervsliv. Ud over de åbenlyse monopolistiske tilstande findes i mange brancher forhold, der hæmmer den frie konkurrence.

Efter Socialdemokratiets opfattelse bør fri konkurrence være mere end et slagord. Hvor den ikke findes i virkeligheden, bør der enten tages skridt til dens gennemførelse, eller hvor det er mere hensigtsmæssigt bør en samfundsmæssig kontrol gennemføres.

Også den almindelige prisudvikling bør kunne underkastes kontrol, hvor ekstraordinære forhold gør det påkrævet. Ikke mindst i den nuværende periode bør det sikres, at internationale prisfald virkelig kommer forbrugerne til gode og ikke berøves disse ved at omsættes til urimelige avancer.

5. En demokratisk skattereform

En modernisering og forenkling af vort skattesystem er påtrængende nødvendig.

Fordelingen af skatterne må gøres mere ligelig og retfærdig ved en indgående og ensartet kontrol med selvangivelserne og ved en ændring af skattefradragsreglen, der nu favoriserer de store indkomster på bekostning af de mindre.

Grænsen for indkomstskattepligtens indtræden må hæves og indkomstskatten nedsættes for de små og middelstore indkomster. Der må herved lægges vægt på, at skalaerne indrettes således, at man ikke hæmmer lysten til ved større indsats at øge indtægten.

Reglerne for forsørgerbegrebet og -fradraget må ændres, og selvpensionering indenfor rimelige grænser fritages for beskatning.

Erhvervslivets adgang o til skattefri afskrivninger må udformes således, at de ikke betyder en favorisering på den øvrige befolknings bekostning.

Selskabsbeskatningen må revideres, og store udbytter må medføre skærpet beskatning. Der tages særlige hensyn til produktive investeringer i aktieselskaber, kooperative selskaber og andelsforeninger.

Samfundsskabte værdier må inddrages. Beskatningen af spekulations- og kapitalgevinster må udvides og øges.

Der bør ske en skærpelse af arveafgifterne af store arveparter og for arv til fjernere slægtninge.

Ejendomsbeskatningen må omlægges. En grundskyldsreform gennemføres.

Forbrugsafgifterne gøres til genstand for saglig overvejelse med henblik på en mere elastisk udformning under hensyntagen til forbrugets karakter og produktionens vilkår.

6. Ungdommens problemer

Den stærke stigning i antallet af unge vil i de kommende år skærpe de unges beskæftigelsesproblem såvel som de øvrige ungdomsproblemer. Ungdomskommissionens forslag må derfor tages op til positiv behandling. Lærlingeloven revideres. De værnepligtiges sociale kår forbedres, og spørgsmålet om deres adgang til undervisning tages op til tilfredsstillende løsning. Adgangen til videregående uddannelse må lettes. En lov om bosætningslån gennemføres.

7. Folkepension i stedet for aldersrente

En folkepensionering gennemføres efter de af Socialdemokratiet foreslåede retningslinier. Forslaget betyder en øjeblikkelig forbedring af de nuværende rentemodtageres kår samt en gradvis afløsning af aldersrenten til fordel for en højere pension til alle borgere over en vis alder.

Folkepensionen skal gøres værdifast, således at dens købekraft ikke påvirkes af prissvingninger. De nuværende fradragsregler, der virker hæmmende på initiativ og virkelyst, skal gradvis afvikles. Folkepensionen skal stige til samme beløb uanset modtagerens bopæl. I nuværende tjenestemænds pensionsforhold skal der ved folkepensionsordningens gennemførelse ingen ændring ske.

Invalidernes, enkernes og dermed ligestilledes forsørgelsesproblemer må samtidig løses under hensyntagen til disse gruppers særlige forhold.

8. Social sikkerhed for alle

Familiens, moderens og barnets sociale interesser fremmes. Børnetilskudsordningen forbedres og bør i forbindelse med skattereformen fastlægges som en ydelse, der udbetales til moderen. Mødrehjælpsinstitutionen udbygges.

Kommunerne bør have adgang til at gennemføre skolebespisning i samme omfang som tidligere.

Sygekassernes regler for dagpenge til syge må ændres, så tidssvarende satser kan opnås, og sygekassegrænsen bør revideres. Medicin og præparater bør gøres billigere.

Invalidernes omskolings- og beskæftigelses-problemer må løses. I invalideordningen må indføres en appelinstans.

Tilbagebetalingspligten for kommunehjælp og regler om valgets fortabelse må ændres.

Institutioner for sindslidende og åndssvage samt andre særforsorgsinstitutioner bør forbedres og moderniseres.

Arbejdsløshedskassernes økonomi må sikres, uden at byrderne herved ensidigt pålægges arbejderne, der er uden skyld i arbejdsløsheden.

Arbejderbeskyttelsesloven må snarest fornyes i overensstemmelse med Socialdemokratiets forslag.

Et socialt forskningsarbejde søges fremmet.

9. Kulturelle reformer

Kulturelt demokrati må bygge på den enkeltes frihed med front mod alle diktaturets afskygninger og stille mennesket i centrum.

Det er på tide, at der gennemføres en mere konsekvent demokratisering af skole og uddannelse. Der tiltrænges en reform af folkeskolen henimod en samlende skole uden eksamens-præg og en dertil knyttet modernisering af læreruddannelsen. Der oprettes et institut for pædagogisk forskning. Landsbyskolens børn bør have lettere adgang til uddannelse. Skolebyggeriet fremmes.

For den videregående uddannelse bør der være lige start for lige evner. Ungdommens adgang til studium og dygtiggørelse må ikke være afhængig af forældrenes økonomiske kår.

Ungdomsskolen for de 14-18-årige udbygges. Vilkkårene for den videnskabelige forskning må fortsat forbedres.

Den frie folkeoplysning, der er af så afgørende betydning for demokratiets vækst, må have bedre arbejdsbetingelser. De store kulturmidler - teater, film, radio, fjernsyn o. s. v. - bør udvikles til den højeste ydeevne og alsidighed og således blive en mere værdifuld drivkraft i den demokratiske kulturudvikling.

For at give befolkningens fritid det rigest mulige indhold bør der i videre omfang bygges sognegårde, forsamlingsbygninger, ungdomshuse, biblioteker o. s. v., og der bør i erkendelse af kunstens store betydning i det moderne samfund stilles de udøvende kunstnere opgaver i tilknytning hertil.

III. Danmark og verden

Alle lande i verden er i dag afhængige af hinanden. Ingen kan isolere sig fra verdensproblemerne, heller ikke Danmark. Den økonomiske og politiske udvikling i omverdenen har direkte og indirekte følger for vort land. De store mellemfolkelige spørgsmål: at hindre krig og krise, at skabe retssikkerhed mellem folkene, at sikre menneskerettighederne for alle uanset race og religion, nationalitet og hudfarve, køn eller herkomst - alt dette sammen med

bekæmpelsen af nød, sygdom og uvidenhed i de såkaldte underudviklede lande må løses på internationalt grundlag. Danmark må deltage aktivt i dette internationale samarbejde. Det er Socialdemokratiets opfattelse, at De forenede Nationer må blive det internationale organ, der skal sikre freden og løse de mellemfolkelige problemer ad forhandlingens vej eller ved retsafgørelse, efterhånden som folkeretten udvikles. Det er tillige gennem FN, at folkene i tilbagestående lande skal kunne få bistand til en udvikling, der kan medvirke til at udjævne internationale spændinger. Herved skal vejen banes for en epoke med international nedrustning og social retfærdighed.

Vestens demokratier har taget ved lære af det bristende sammenhold, der muliggjorde nazismens hærgende felttog. Efter sammenbruddet af de nordiske forsvarsforhandlinger var det Danmarks eneste realistiske mulighed at indtræde i A-pagtsamarbejdet. Ved politisk og økonomisk samarbejde og under fælles ofre vil Vestens lande forebygge nye angrebsforsøg og hindre, at verden drives ud i nye katastrofer.

Danmark må opfylde sine forpligtelser i dette internationale samarbejde, idet vore forsvarsbyrder afpasses efter vor økonomiske bæreevne. Landets forsvarsberedskab, herunder de nødvendige flyvepladser, må udbygges i takt med det samlede vesteuropæiske forsvar. Målet for dette samvirke er forhandling og samarbejde mellem Øst og Vest om alle stridsspørgsmåls løsninger. De forhandlingschancer, den øjeblikkelige udenrigspolitiske situation frembyder, bør udnyttes. Intet skridt bør tages, før situationens muligheder er prøvet. Af disse grunde og for at bevare den brede folkelige samling om Atlantpolitikken bør Danmark ikke under de nuværende forhold tage imod tilbudet om varig placering af allierede flyverstyrker på dansk grund.

Samtidig med, at Danmark deltager i det internationale europæiske samarbejde, skal det nordiske samvirke udbygges på alle områder. Nordisk Råds oprettelse betegner her det største fremskridt i vor tid. Det danske Socialdemokrati vil konsekvent støtte alle bestræbelser for nordisk økonomisk samarbejde, for fælles arbejdsmarked, nordisk statsborgerret og for fri samfærdsel overalt i Norden.

Til gennemførelse af dette program kalder Socialdemokratiet det danske folk til samling. Flere og flere af den moderne verdens problemer må løses af mange nationer i fællesskab. Men hver nation må først bringe så god orden som muligt i eget hus. Vort land trænger til en politik, der bærer fremad. Socialdemokratiet vil arbejde for en sådan politik.

De bør tage selvstændig stilling

Overvej retningslinierne for Socialdemokratiets samfundssyn.

Fremtidens og fremskridtets vej